

аспірант кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу ЗУНУ

ПРОТИДІЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНИМ АТАКАМ У ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У час війни інформаційний простір стає одним із ключових полів боротьби, де ворог намагається впливати на громадську думку, дестабілізувати зниження та знизити моральний дух населення. Територіальні громади часто стають цільовими об'єктами дезінформаційних громадян, після чого через них можна поширювати фейки, збурювати паніку та підривати довіру до органів влади.

Особливого значення ця тема виникає в умовах цифровізації суспільства, де поширення інформації в соціальних мережах та месенджерах створює додаткові виклики. Ефективна протидія дезінформації захистити громаду, забезпечити її інформаційну стійкість і зберегти єдність у критичних ситуаціях. окремих технічних заходів, важливо підвищувати рівень медіаграмотності населення, щоб кожен мешканець міг ідентифікувати фейки та уникати їх поширення.

Успішна інформаційна безпека громади є важливою складовою загальної обороноздатності країни, оскільки вона сприяє захисту суспільства від інформаційних атак, які можуть посилити слідки війни. Тому дослідження механізмів протидії дезінформації має не лише теоретичне, а й значне практичне значення.

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році інформаційна війна набула величезного значення. Росія використовує дезінформацію, фейки, пропаганду та маніпуляції для того, щоб посіяти сумніви серед українців, підривати моральний дух, дискредитувати українську владу та зміцнювати свою політичну позицію серед міжнародної спільноти. У відповідь Україна і її союзники активно борються з російською дезінформацією через міжнародні платформи, перевірку фактів і

проведення кампаній з медіаграмотності.

Під терміном «інформаційна війна» розуміють комплекс методів та засобів цілеспрямованого впливу агресорів в умовах інформаційної відкритості на соціальні взаємодії (між людьми, в суспільстві та державі), інформаційні ресурси, інформаційно-аналітичні та інформаційно-технічні системи, а також на процеси формування масової свідомості та психіки окремих осіб. Для цього використовуються всі властивості інформації, інформаційних ресурсів та новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій з метою ослаблення моральних і матеріальних сил супротивника або конкурента і водночас посилення власних.

В інформаційній війні можна виділити три основні мети:

- контроль інформаційного простору та забезпечення захисту власної інформації від ворожих атак.
- використання контролю над інформаційним простором для проведення інформаційних атак на ворога.
- підвищення загальної ефективності збройних сил шляхом впровадження військових інформаційних функцій на всіх рівнях.

Протидія інформаційним війнам та захист інформаційного простору є критично важливими завданнями в умовах сучасних глобальних загроз. Оскільки інформація стала стратегічним ресурсом, важливо застосовувати комплексний підхід для захисту від маніпуляцій, дезінформації та пропаганди. Основні методи та стратегії протидії інформаційним війнам наведено в таблиці 1.

Сучасні територіальні громади активно співпрацюють з громадськими організаціями, ЗМІ та державними структурами для боротьби з дезінформацією. Наприклад, деякі громади створюють інформаційні центри, які збирають і аналізують дані, щоб поширювати правдиву інформацію та виявляти фейки. Інші громади проводять тренінги для місцевих жителів, щоб навчити їх розпізнавати дезінформацію та мислити критично. Так, у липні 2023 року було відкрито “Школу протидії дезінформації”, створену Центром стратегічних комунікацій разом із Міністерством культури та інформаційної політики України, за підтримки посольства

Швеції в Україні та Центру демократії та верховенства права. Під час першого тренінгу понад 100 державних службовців отримали знання з цієї теми.

Таблиця 1

Методи та стратегії протидії інформаційним війнам

Метод протидії	Тип дій
1. Пряме спростування	Безпосереднє спростування неправдивої інформації
2. Встановлення та знешкодження каналів	Виявлення та блокування джерел/каналів дезінформації
3. Непряме спростування	Вказівка на ненадійність джерела, абсурдизація звинувачень
4. Відвертання уваги	Перенаправлення ресурсів, запуск сенсації, фокус на малозначному факті
5. Мовчання у відповідь	Відсутність реакції на ворожу інформацію
6. Мінімізація впливу	Спотворення контексту, акцентування на частині правди
7. Дискредитація	Підрив авторитету джерела (компромат, негативна похвала, громадське обурення)
8. Розмиття негативу	Генерація нейтральної або позитивної інформації
9. Доведення до абсурду	Висміювання або перебільшення негативних тверджень

Для успішної реалізації таких ініціатив важлива підтримка з боку уряду та громадських організацій. Уряд може надати фінансову допомогу і створити необхідну правову базу, а громадські організації можуть забезпечити ресурси та навчальні програми. В цілому, територіальні громади мають великий потенціал у боротьбі з дезінформацією під час війни.

Їх роль у забезпеченні інформаційної безпеки і збереженні правдивості інформації дуже важлива. Залучення громадян та організацій до цього процесу є ключовим для зміцнення стійкості суспільства та захисту інформаційних цінностей у часи війни. Ключові фейки, які негативно впливали на прифронтові регіони, породжуючи паніку, недовіру та дезорганізацію серед населення наведено в таблиці 2.

Підвищення ефективності в інформаційній війні — це критично важливе завдання для будь-якої країни або громади, адже дезінформація, маніпуляції та пропаганда можуть сильно

вплинути на моральний стан людей, міжнародні відносини та політичну ситуацію. Щоб успішно боротися з цими загрозами, потрібно поєднувати різні стратегії: захист інформації, контрпропаганду та активну комунікаційну діяльність.

Таблиця 2

Ключові фейки в період війни

Тип фейка	Вплив на громаду
Фейкові евакуації	Паніка, дезорганізація, проблеми з евакуацією
Фейкові гуманітарні допомоги	Недовіра до влади та міжнародних організацій
Фейки про наявність ворога	Створення хаосу та паніки
Фейкові повідомлення про комендантську годину	Переляк, дезорієнтація місцевих жителів
Фейкові повідомлення про «зраду» місцевих чиновників	Недовіра до місцевої влади, соціальна напруга
Фейкові "геноцидні" звинувачення	Підриг морального духу, дезінформація
Фейкові загрози про ядерну зброю	Паніка, зростання страху серед населення

Інформаційна війна є потужним інструментом у сучасних конфліктах, і для того, щоб ефективно протистояти їй, необхідно застосовувати широкий спектр методів — від підвищення медіаграмотності серед громадян до використання технологічних і правових засобів. Захист інформаційного простору вимагає комплексного підходу, що включає міжнародну співпрацю, підвищення рівня обізнаності людей, посилення інформаційної безпеки та підтримку основ демократії й свободи слова.

Для того щоб не лише оперативно реагувати на інформаційні атаки, а й зменшувати їхній вплив на моральний стан громади, забезпечуючи її стійкість до маніпуляцій і зовнішніх впливів, пропонуємо громадам використовувати певний цикл протидії дезінформації (рис.1).

Цикл протидії дезінформації в територіальній громаді під час війни включає кілька важливих етапів, які сприяють мінімізації негативного впливу неправдивої інформації:

Рис.1 Цикл протидії дезінформації в територіальній громаді

– моніторинг інформаційного простору : постійне відстеження медіапростору дозволяє вчасно виявляти нові загрози, пов'язані з дезінформацією. використовуються як традиційні медіа (телебачення, радіо), так і соціальні мережі; виявлення дезінформаційних захворювань — це ідентифікація розширених маніпуляцій і фейкових новин, які можуть стати частиною інформаційної атаки;

– ідентифікація загрози : аналіз джерел і мотивів дезінформації розуміє, хто і чому поширює неправдиву інформацію (це може бути робота проросійських медіа, диверсійних груп або навіть окремих осіб, зацікавлених у послабленні громадської діяльності); розуміння цільової аудиторії дозволяє зменшити відповіді на дезінформацію таким чином, щоб досягти максимальної ефективності в кожній конкретній групі населення;

– фактчекінг та спростування : перевірка інформації за допомогою незалежних джерел є числом кроків для з'ясування достовірності фактів. спеціалізовані організації та платформи фактчекінгу допомагають швидко верифікувати дані; оперативне опублікування правдивих даних через офіційні канали (громадські

платформи, веб-сайти місцевої влади) дозволяє тимчасово спростувати фейки та надавати людям достовірну інформацію;

- навчання громади : проведення тренінгів з медіаграмотності дає можливість громадянам навчитися розпізнавати дезінформацію та критично оцінювати отриману інформацію; інформацію про типові ознаки фейкових новин люди не потрапляють у пастки маніпуляцій, наприклад, через збільшення, емоційну забарвленість чи демонструють конкретні факти;

- інформаційна протидія : розробка контрнарративів забезпечує створення правдивих і переконливих історій, які здатні нейтралізувати поширення дезінформації, зокрема, через залучення впливових осіб та лідерів громадської думки; залучення думок місцевих лідерів до поширення правди є у регіоні, після чого вони можуть швидко донести правильну інформацію до своїх підписників та громади, що має високий рівень довіри;

- запобігання майбутнім загрозам : використання технологій кіберзахисту дозволяє виявляти та блокувати бот-мережі, спам-аккаунти та інші автоматизовані інструменти, які можуть бути використані для поширення фейкової інформації; посилення інформаційної стійкості громади включає в себе підтримку інформаційної безпеки населення, навчання, а також належне реагування на кризові ситуації, щоб громадяни не піддавались паніці через неправдиві повідомлення.

Список використаних джерел

1. В Україні запрацювала “Школа протидії дезінформації”
URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3534209-v-ukraini-zpracuvala-skola-protidii-dezinformacii-dla-derzsluzbovciv.html>
(дата звернення: 21.11.2023)
2. Герасименко О. В., Семен І. В. Комунікації та інформаційний простір в управлінні тарозвитку територіальної громади. Молодий вчений, 2019, No 11 (75). С. 800-803.
3. Smith, J. The Role of Local Communities in Countering Disinformation. Journal of Information Warfare, 2021, 20(4), 55-68